

Zie de signalen

Wie voor een multiculturele klas staat, kan te maken krijgen met erekwesties. Veel leerlingen komen uit culturen waar het groepsbelang alles overstijgt. Dat staat haaks op de Nederlandse norm, die uitgaat van het individu. Hierdoor komen sommige leerlingen in explosieve situaties terecht. Hoe ga je daar als leerkracht mee om?

Tekst: Door van der Wiele
Fotografie: Stockphoto4u

Mesud gedraagt zich anders dan normaal deze ochtend, hij is opgefokt. Er hangt een gespannen stilte in de klas, de ogen van de jongens die hem omringen zijn gericht op Mesud. Het kost veel energie om de aandacht van de leerlingen bij de les te houden. Het volgende lesuur zit de doorgaans zo opgetogen Pinar er stilletjes bij. Zij en Mesud hebben verkering. Als de bel de pauze aankondigt, blijft Pinar dralen. Wat is er aan de hand? Pinar vertelt dat ze bang is voor Mesud. Ze heeft het uitgemaakt, want hij onderdrukte haar. Maar nu is hij een grotere bullebak dan voorheen, hij achtervolgt Pinar en lispelt haar bedreigingen toe. Pinar durft niet naar de kantine, want daar zijn Mesud en zijn vrienden. Die vrienden zeggen tegen hem: "Je kunt dat meisje niet aan, jij bent geen man." Nu stalkt hij haar, om te laten zien dat hij de controle heeft. Door de bons te krijgen van Pinar, lijdt Mesud gezichtsverlies. Dat moet gewroken worden, voor eerherstel. En zijn vrienden bepalen mee hoe dat moet gebeuren.*

Collectieve afstraffing

Dit is een vorm van eergerelateerd geweld, pal onder de neus van een docent. Volgens de definitie van Advies- en Onderzoeksgroep Beke uit het onderzoek 'Leren van eer op scholen' is eergerelateerd geweld 'elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld, gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit

in een reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken.' Deze definitie trekt de lichtere vormen van eergeweld uit de schaduw van zware gevallen van eerwraak, waarbij iemand die de eer van de familie of gemeenschap heeft geschaad, vermoord wordt. Ook hierbij staat het beraad in groepsverband voorop, het zijn geen individuele acties. Eergeweld komt voor in culturen waar het belang van de groep belangrijker is dan die van het individu. Bijvoorbeeld in Marokko, Turkije en Pakistan.

Voorkom geweld

ROC van Twente is samen met het Rotterdamse Albeda College de trekker geweest van het pilotproject 'Eergerelateerd geweld in en om scholen' dat van mei 2007 tot november 2008 is uitgevoerd. Aanleiding was een eermoord in 2003 van een achttienjarige leerlinge van het ROC van Twente door haar vader in Turkije. Hij vond dat zij zich schandelijk gedroeg. De Tweede Kamer heeft dit hoog opgenomen. Op politiek niveau is onderkend dat scholen een cruciale rol kunnen spelen in het signaleren van eergerelateerd geweld. Beide roc's hebben met het pilotproject het initiatief genomen om daar vorm aan te geven door materiaal te ontwikkelen voor scholen.

'Leerlingen krijgen onterecht het label 'ongeïnteresseerd' opgeplakt'

Goverdien Philips, projectleider vanuit het Albeda College, vindt de naamkeuze voor het project een ongelukkige: "Eergerelateerd geweld suggereert dat er veel geweld in en om scholen is, maar het gaat er juist om dat de scholen door vroegsignalering escalatie van erezaken voorkómen." Dat is ook een van de uitkomsten uit de pilot die is vastgelegd in het onderzoeksrapport 'Leren van eer op scholen'. Dit rapport ligt nu bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Wat er verder mee gebeurt, is vooralsnog onduidelijk.

Praat erover

Mesud is opgefokt en Pinar is timide. De verandering in hun gedrag is voor de docent aanleiding om te informeren naar wat er aan de hand is. Zelfverminking, teruggetrokkenheid en woedeaanvallen zijn een aantal tekenen van 'niet pluis'. Veel leerlingen zullen zwijgen over hun problemen, omdat zij hebben geleerd dat je privé-zaken niet op straat gooit. Anderen komen bij een docent of mentor terecht met een andere kwestie dan waar het eigenlijk om draait. Een opvallende conclusie in het onderzoeksrapport 'Leren van eer op scholen', is dat de docenten en mentoren andere signalen oppikten dan de leerlingen zeiden af te geven. De leerlingen voelen zich dan niet gehoord. Docenten vragen soms onvoldoende door, denkt Philips. "Leerlingen krijgen dan onterecht het

Volgens onderzoeksrapport 'Leren van eer op scholen' pikken de docenten en mentoren andere signalen op dan de leerlingen zeiden af te geven. De leerlingen voelen zich dan niet gehoord.

'Vermoedens van erekwesties moeten met absolute discretie worden behandeld'

label 'ongeïnteresseerd' opgeplakt, terwijl ze juist professionele hulp nodig hebben." Ga een gesprek aan, zo luidt het credo van de projectleiders. Sommige docenten voelen zich niet geroepen, zij willen lesgeven en verder niet. Karima Ouchan, projectleider vanuit het ROC van Twente, vindt dat geen verstandige houding: "Wie voor een multiculturele klas staat, kan er niet omheen. Al zou je tien jaar geen geval van eergerelateerd geweld hebben, het elfde jaar zul je het krijgen."

Het is aan het onderwijzend personeel om signalen op te vangen, bespreekbaar te maken en de leerling door te verwijzen naar iemand die hem of haar verder kan helpen. "Dat is de taak van de docent", zegt Philips. "Verwijs door binnen de zorgstructuur van de school naar degene die belast is met gespecialiseerde hulpverlening. Een schoolmaatschappelijk werker bijvoorbeeld of een loopbaanbegeleider. Zij hebben kennis over ericulturen en kunnen de inschatting maken of er een doorverwijzing moet plaatsvinden naar Steunpunt Huiselijk Geweld, Bureau Jeugdzorg of de politie."

Not done

Vermoedens van erekwesties moeten met absolute discretie worden behandeld. Ouchan geeft een top drie van onacceptabele reacties van beroepskrachten die door leerlingen in vertrouwen worden genomen.

Met stip op nummer één is het uit den boze om contact op te nemen met de ouders of een imam. De vuile was moet immers binnenskamers blijven. Wat ook averechts uitpakt, is een advies als 'Ga toch weg van huis! Weglopen kan een leerling in een sociaal isolement storten. Tenslotte is het absoluut 'not done' om een leerling in het bijzijn van andere leerlingen aan te spreken op wat hij of zij in vertrouwen heeft prijsgegeven. De leerling kruit linea recta terug in zijn of haar schulp.

De geheimhouding van gevoelige informatie van leerlingen, kan binnen het schoolteam voor een spanningsveld zorgen. Een

leerling met teveel absentie, wordt door de schoolleiding beschouwd als niet gemotiveerd. De leerling hangt een schorsing boven het hoofd. De begeleider die weet wat er werkelijk gaande is, mag niets prijsgeven. Philips: "Maak afspraken hierover in het Zorg Advies Team. De begeleider kan aangeven dat er meer aan de hand is, zonder uit te wijden. De schoolleiding moet vertrouwen op zijn deskundigheid." ■

* De casus tussen Pinar en Mesud is fictief; recentelijk speelde echter een soortgelijke situatie op het ROC van Twente.

Het pilotproject 'Eergerelateerd geweld in en om de school' heeft de volgende naslagwerken opgeleverd:

- 'Leren van eer op scholen' is een onderzoek van Advies- en Onderzoeksgroep Beke naar vroegsignalen van eergerelateerd geweld. Voor dit onderzoek zijn 38 casussen van de ROC van Twente en Albeda onder de loep genomen.
- Portrettenboekje 'Een kwestie van eer' bevat tien praktijkverhalen.
- Handleiding voor begeleiding mbo-jongeren met eergerelateerde problemen.
- Weerbaarheidstraining voor mbo-jongeren met eergerelateerde problemen.
- 'Naar eer en geweten', een beleidsnota die als basis kan dienen voor een methodische aanpak van eergerelateerd geweld.

Deze informatie is op te vragen via www.rocvantwente.nl/symposium of bij het Trajectbureau van het Albeda College, telefoonnummer 010-290 10 20 of via albeda@albeda.nl.